

ÖSTRA SMÅLAND NYHETERNA

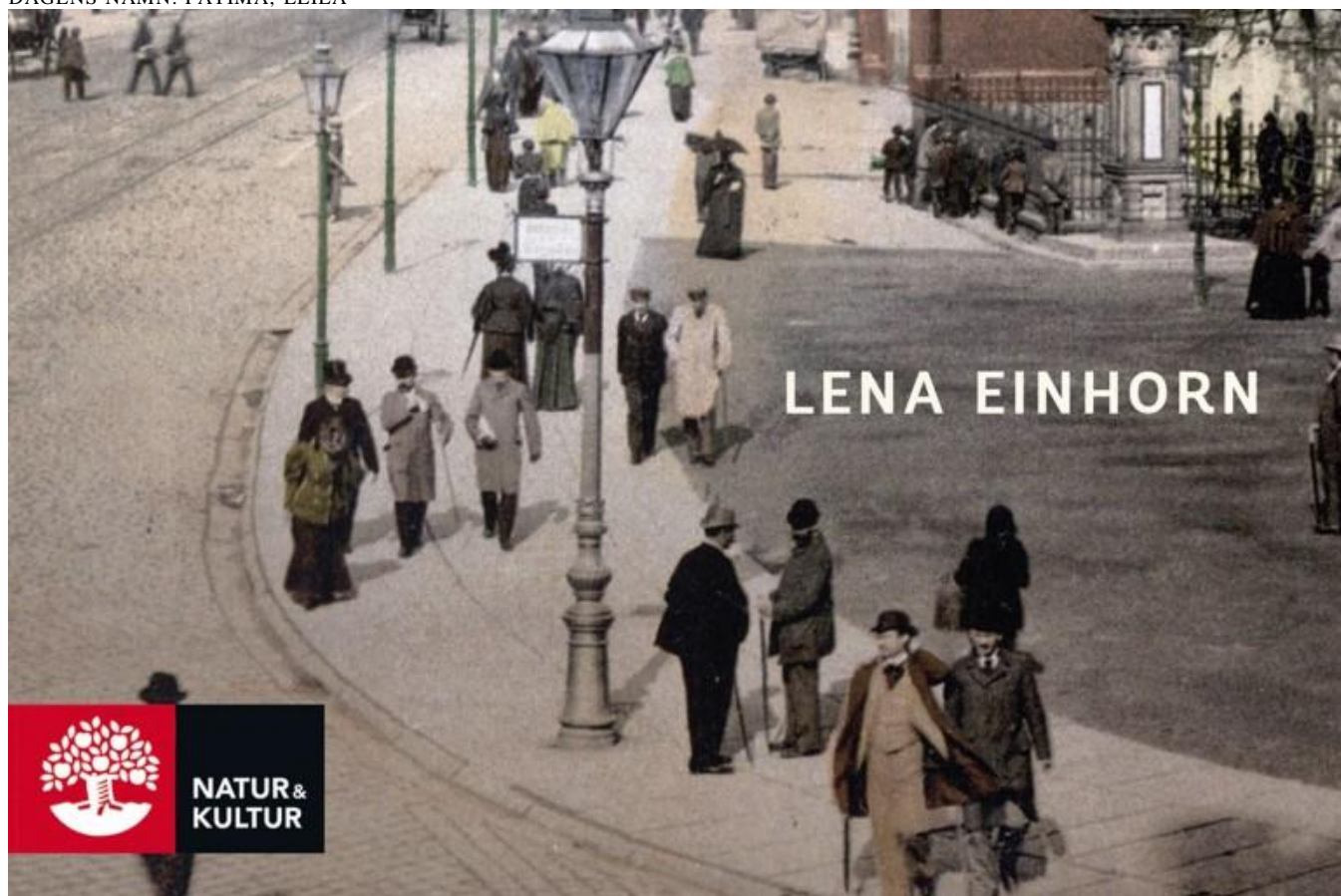
TISDAG 28 AUG. 2018

KULTUR

En nästan lite spöklik dokumentärroman

KULTUR I dag 11.07, uppdaterad I dag 11.08

TISDAG 28 AUG. 2018
DAGENS NAMN: FATIMA, LEILA

Dokumentärromanen om Fritz Haber och hans älskade Clara Immerwahr är kanske inte alltid och alltigenom sann i betydelsen dokumenterad, men den är romantisk genom alla de problem den beskriver.

Lena Einhorn är beundransvärd för att hon läst in sig på materialet och därefter kunnat levandegöra människorna.

Här finns det mesta i den tidens tyska akademiska liv. Antisemitismen, som gör att de begåvade sätts på undantag när de är judar. "Sehr begabt, Jude aber", "mycket begåvad men jude". Citatet finns inte i Einhorns bok men väl fenomenet. Och Haber var konverterad till kristendomen, som så många andra, men vad kunde det hjälpa. Akademiska intriger möter vi också, förstås. Känslor kommer först, rationellt tänkande därefter. Men vi får därtill möta levande (eller levandegjorda) människor.

Kvinnofrågan bränner. Här vill begåvade kvinnor kunna ta studenten och kanske doktorera, men det är inte möjligt. Några tar sig igenom. Clara Immerwahr bland dem. Clara läser också Bertha von Suttners pacifistiska bok "Ned med vapnen!" men detta är tiden som leder fram till första världskriget. Clara tar sin ed vid disputationen på allvar: att inte lära ut något som går emot hennes övertygelse, att främja sanningen och att höja vetenskapens anseende och värdighet.

Så blir det krig. Albert Einstein, som ingår i vänkretsen, känner inför denna galenskap bara en blandning av ömkan och äckel när han ser vilken erbarmlig djurart vi tillhör. Men några av världens mest briljanta hjärnor, ledande tyska vetenskapsmän, skriver ett manifest för kriget, som, förklarar de, kommer att utkämpas av det tyska kulturfolket. Einhorns reflektion tål att upprepas: när det gäller betydelsefulla livsval styrs inte människan av sitt intellekt. Men intellektet är uppenbarligen användbart. Fritz Haber konstruerar nervgasvapnet.

•

Lena Einhorns dokumentärroman berättar om människor, vetenskap och om hur vetenskap används både för krig och mer fredligt. Den blir till kemisk storindustri. Sålunda vet jag att BASF betyder Badens anilin- och sodafabrik.

En roman kan styra både på känsla och intellekt sålunda. Lite spöklikt är det att få följa livet i det ärorika tyska kejsardömet när vi vet hur det blev. Men det hela är väl beskrivet av författaren.

BOK

Geniet från Breslau

Lena Einhorn

(Natur & Kultur)

VISA MER...

DAG SANDAHL

LÄS MER OM DESSA ÄMNEN

[Litteratur](#) [Tyskland](#)

© Östra Småland Nyheterna. Allt material på ostrasmaland.se och nyheterna.net är skyddat enligt upphovsrättslagen.